

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**Úroveň připravenosti dětí předškolního věku
na povinnou školní docházku**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vedoucí bakalářské práce:
doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc.**

**Vypracovala:
Milena Lovecká**

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Úroveň připravenosti dětí předškolního věku na povinnou školní docházku“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce. Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne 11. dubna 2012

.....

Milena Lovecká

Poděkování

Děkuji panu doc. Ing. Antonínu Řehořovi, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat své rodině. Manželovi za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím a také svému synovi – předškolákovi, který mi byl stálým objektem při pozorování.

Milena Lovecká

OBSAH

Úvod	2
1. Mateřské školy po roce 1989	4
1.1 Druhy mateřských škol	4
1.2 Úkoly a cíle mateřských škol	6
1.3 Programy pro předškolní vzdělávání	7
2. Vývoj dítěte	14
2.1 Období prenatální a postnatální	14
2.2 Období předškolního věku	15
2.3 Nejčastější odchylka ve vývoji – porucha řeči	17
3. Školní zralost	20
3.1 Znaky školní zralosti	20
3.2 Test školní zralosti	22
3.3 Odklad povinné školní docházky	25
4. Úroveň připravenosti dětí předškolního věku	26
4.1 Metody a cíle průzkumu, stanovení hypotéz	26
4.2 Charakteristika prostředí, v němž probíhalo výzkumné šetření	27
4.3 Kazuistiky	31
4.4 Analýza dotazníků a pozorování, ověření hypotéz	34
Závěr	38
Resumé	40
Anotace	41
Seznam použité literatury	42
Seznam příloh	44

ÚVOD

Téma Úroveň připravenosti dětí předškolního věku na povinnou školní docházku jsem si vybrala proto, že je pro mě velmi aktuální, neboť mám doma předškoláka, který je pro mě tím nejlepším výzkumným vzorkem.

„Děti – potomstvo, naděje, budoucnost lidského rodu – jsou v naší západní kultuře v centru pozornosti rodičů i celé společnosti, zvláště v tomto století, jež bylo už na svém počátku nazváno “stoletím dítěte“ (Ellen Keyová). Již Komenský však cenil dítě jako „klenot dražší nad zlato, stříbro a drahé kamení“. Snažíme se svým dětem dát to nejlepší, vychovávat je, jak nejlépe dovedeme. A tady se právě výchovná praxe určitých společností či jednotlivých rodin liší. Pod vlivem převládajících názorů i poznatků výchovatelské vědy, psychologie a medicíny se výchovná praxe mění. Starší generace vyrostly v přístupu spíše přísně důsledném a méně vycházejícím vstříc individuálním citovým potřebám dítěte. Poznání, že vedle tělesných (fyzických) potřeb má každé dítě a každý člověk i neméně důležité potřeby psychologické a sociální (u nás to bylo především zásluhou psychologů Matějčka a Langmeiera), vedlo k proměně výchovných přístupů směrem k jejich uvolnění a zdůraznění citové složky ve vztahu k dítěti. Negativní roli v našich podmínkách sehrál ovšem v uplynulých desetiletích společenský a ekonomický tlak na časnou výchovu dětí v kolektivu, který začal polevovat zejména díky novým odborným poznatkům. Zatímco v naší společnosti nebyl prostor pro alternativní výchovné přístupy – důraz mířil vždy jedním, uniformním směrem – ve světě kolem nás proběhly a probíhají vlny někdy i hodně vyhraněných výchovných orientací.“¹

Přehodnocují se možnosti rozvoje vzdělávacích institucí v národním i evropském kontextu. Škola představuje jeden ze základních kamenů vzdělávání a výchovy. Již od roku 1999 Česká republika otevřela celonárodní diskuzi k problémům vzdělávání, která se stala součástí příprav Národního programu vzdělávání tzv. Bílá kniha. Z Bílé knihy vzešla nová tvorba vzdělávacích programů, kde je kladen důraz na

¹ PREKOPOVÁ, J. *Malý tyran*. 5. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 5

novou orientaci – učit se poznávat, učit se být, učit se žít společně s druhými a učit se jednat. Prvním institutem vzdělávání jedince je mateřská škola.

Pro život dítěte má předškolní vzdělávání zvláštní význam, protože poznatky lékařů, psychologů a pedagogů dokazují, že to, co dítě prožije v prvních letech života a co z podnětů okolního prostředí přijme, je trvalé. Mateřská škola je po rodině sekundárním zařízením, ve kterém dítě rozšiřuje své dosavadní poznatky o životě a získává nové poznatky, zkušenosti a dovednosti potřebné ke svému tělesnému, duševnímu, sociálnímu a mravnímu rozvoji. Zkušenosti, které dítě získává v rodinném a mimorodinném prostředí, se v jeho životě zhodnotí a najdou svá uplatnění. Přejedem na povinnou školní docházku se dítě dostává do nové sociální role, stává se školákem. Nástup do školy patří mezi nejvýznamnější etapy vývoje dítěte.

V 21. století stoupá význam vzdělanosti nejen jako úroveň dosaženého vzdělání populace, ale i vzdělanost se stává měřítkem kvality společnosti a zdrojem její prosperity.

Cílem bakalářské práce bude zjistit, na jaké úrovni připravenosti jsou děti předškolního věku na povinnou školní docházku a zda odklad povinné školní docházky je ke smysluplné intervenci.

K naplnění cíle jsem bakalářskou práci rozdělila na 4 části. V první části jsem popsala úkoly, cíle a programy mateřských škol. Ve druhé části jsem se zaměřila na vývoj dítěte. Třetí část je věnována diagnostice školní zralosti. Vyvrcholením bakalářské práce je praktická část, ve které zjišťuji, na jaké úrovni se dnešní děti předškolního věku nacházejí.

Zatímco v první části se zabývám teoretickou analýzou, ve druhé, praktické části, jsem použila kazuistiku, dotazníky a metodu pozorování.

1. Mateřské školy po roce 1989

V této části se seznámíme, jak se po roce 1989 změnila instituce mateřské školy po legislativní stránce, jaké druhy mateřských škol rozlišujeme, jaké jsou úkoly a cíle mateřských škol a jaké jsou vzdělávací programy pro děti předškolního věku.

„Společenské proměny odmítly jednotnou mateřskou školu i její kolektivní výchovu a otevřely prostor pro pedagogickou autonomii škol i pro individuální svobodu pedagoga i dítěte. Mateřské školy dnes uplatňují různé vzdělávací programy, pedagogové mohou volit různorodé pedagogické přístupy, vybírat si z široké nabídky informačních zdrojů a uplatňovat vlastní iniciativu, děti jsou vnímány jako individuální osobnosti účastníci se procesu výchovy a vzdělávání jako aktivní subjekty.“²

1.1 Druhy mateřských škol

Mateřská škola je z hlediska zákona zakotvena v rámci vzdělávací soustavy jako druh školy, představuje počáteční stupeň veřejného vzdělávání. Předškolní vzdělávání se tedy zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání stává součástí systému vzdělávání. Podrobněji mateřskou školu specifikuje vyhláška č. 14/2004 Sb, o předškolním vzdělávání, která upravuje podmínky provozu a organizace, počty dětí ve třídách, stravování dětí a péči o zdraví a bezpečnost dětí. Tento zákon a vyhláška stanovují podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanovuje působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství.

Koncepce předškolního vzdělávání je založena na stejných zásadách, jako ostatní obory úrovně vzdělávání. Orientuje se k tomu, aby si dítě od útlého věku osvojovalo základy klíčových kompetencí a získalo tak předpoklady pro své celoživotní vzdělávání.

² GARDOŠOVÁ, J., DUJKOVÁ, L. a kol. *Začít spolu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 8

Typy mateřských škol v České republice

V dnešní době můžeme dítě umístit do různých typů mateřských škol. Je na volbě rodičů, který vzdělávací program vyberou pro své dítě.

- **Mateřské školy zřizované obcí**, které si podle Rámcového vzdělávacího programu vytvářejí svůj školní vzdělávací program.
- **Mateřské školy soukromé**, které také plní vzdělávací cíle. Byly zřízeny na základě četných rozhodnutí o zamítnutí přijetí dítěte do státního zařízení.
- **Mateřské školy církevní**, které jsou zřizovány příslušnou církví a mají také vypracované vzdělávací programy.
- **Waldorfská mateřská škola** je typ alternativní školy, kde cílem vzdělávacího procesu je harmonický rozvoj dítěte předškolního věku s důrazem na oblast citovou a morální. Mají ustálené programy, které ve své podstatě fungují na stejném principu i v zahraničí.
- **Mateřská škola Marie Montessori** je další typ alternativní školy, kde cílem výchovně vzdělávacího procesu je u dětí rozvíjet nezávislost, sebedůvěru a pocit zodpovědnosti za sebe, druhé i své prostředí.
- **Daltonská mateřská škola**, jako alternativní škola, klade důraz na svobodu a zodpovědnost. Dítě si samo volí svůj úkol i dobu, kdy ho splní. Pracuje samostatně a v tempu, které si samo zvolí. Děti se navzájem neruší. V případě, že dítě potřebuje radu, obrací se nejprve na ostatní děti, až pak na učitele.

Od roku 1989 prochází české školství významnými změnami. Záměry a cíle vzdělávací politiky jsou zpracovány ve strategických dokumentech. Jedním z těchto dokumentů je Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, tzv. Bílá kniha. Záměry a doporučení byly postupně zakotveny do školské legislativy. Úroveň dosahování stanovených cílů je průběžně monitorována. Informace o realizovaných

šetřeních průběžně přináší na svých webových stránkách Ústav informací ve vzdělávání, Výzkumný ústav pedagogický apod.

1.2 Úkoly a cíle mateřských škol

Úkolem mateřské školy je uskutečňování práva dítěte na vzdělávání a výchovu. Cílem pak je vytvářet pro dítě takové možnosti, aby se u něho mohla vyvíjet osobnost v oblasti motorické, kognitivní, emocionální, sociální a etické. Níže uvádím úkoly a cíle podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Plnění výchovně vzdělávacího poslání významně přispívá k rozvoji lidské společnosti.

Úkoly předškolního vzdělávání

Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Předškolní vzdělávání má smysluplně obohacovat denní program dítěte v průběhu jeho předškolních let a poskytovat dítěti odbornou péči. Mělo by usilovat, aby první vzdělávací krůčky dítěte byly stavěny na promyšleném, odborně podepřeném a lidsky i společensky hodnotném základě, a aby čas prožitý v mateřské škole byl pro dítě radostí, příjemnou zkušeností a zdrojem dobrých a spolehlivých základů do života i vzdělání.

Předškolní vzdělávání má usnadňovat dítěti jeho další životní i vzdělávací cestu. Jeho úkolem je proto rozvíjet osobnost dítěte, podporovat jeho tělesný rozvoj a zdraví, jeho osobní spokojenost a pohodu, napomáhat mu v chápání okolního světa a motivovat je k dalšímu poznávání a učení, stejně tak i učit dítě žít ve společnosti ostatních a přibližovat mu normy a hodnoty touto společností uznávané.

„Důležitým úkolem předškolního vzdělávání je vytvářet dobré předpoklady pro pokračování ve vzdělávání tím, že za všech okolností budou maximálně podporovány individuální rozvojové možnosti dětí a umožňováno tak každému dítěti dospět v době, kdy opouští mateřskou školu, k optimální úrovni osobního rozvoje a učení, resp. k takové úrovni, která je pro dítě individuálně dosažitelná. V zájmu zajištění

propojenosti a plynulé návaznosti předškolního a základního vzdělávání a z důvodu využití a uplatnění výsledků dosažených etapě předškolního vzdělávání je nutné, aby základní škola, zejména v počátcích své práce s dítětem, s těmito přirozenými rozdíly ve vzdělávacích možnostech i výkonech dětí dostatečně počítala, brala v úvahu psychologická a didaktická specifika vzdělávání dětí této věkové skupiny a promítala tyto zřetele náležitě do svých forem a metod vzdělávání“.³

Cíle předškolního vzdělávání

Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání pracuje se čtyřmi cílovými kategoriemi. Stanovuje cíle v podobě záměrů a cíle v podobě výstupů, a to nejprve v úrovni obecné a následně pak v úrovni oblastní. Jedná se o tyto kategorie:

- **rámcové cíle** – vyjadřují univerzální záměry předškolního vzdělávání,
- **klíčové kompetence** – představují výstupy, resp. obecnější způsobilosti, dosažitelné v předškolním vzdělávání,
- **dílčí cíle** – vyjadřují konkrétní záměry příslušející té které vzdělávací oblasti,
- **dílčí výstupy** – dílčí poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty, které dílčím cílům odpovídají.

Tyto cílové kategorie jsou těsně provázané a vzájemně spolu korespondují. Vědomé a systematické sledování a naplňování stanovených záměrů v běžné každodenní praxi vede k dosahování výstupů.

1.3 Programy pro předškolní vzdělávání

Mateřské školy po roce 1989 získávaly možnost pracovat různým způsobem, což je velice příznivé. Každá mateřská škola si vytvářela své školní vzdělávací programy, které vycházely z Programu výchovné práce pro jesle a mateřské školy z roku 1984. Ty ale byly zastaralé a neodpovídaly novým potřebám a požadavkům předškolního vzdělávání. Školy si tyto materiály různě upravovaly a přetvářely. Důsledkem toho byla velmi rozdílná kvalita realizovaných vzdělávacích programů.

³ <http://aplikace.msmt.cz/DOC/MJRVPPVdoVestnikupokorekture2.doc>

V souladu s požadavky MŠMT byl ve Výzkumném ústavu pedagogickém v Praze vytvořen Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Na tomto základě si pak každá škola vytváří své školní vzdělávací programy a individuální vzdělávací programy.

- **Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV)**

V roce 2001 byla ve Výzkumném ústavu pedagogickém v Praze vytvořena první verze Rámcového programu pro předškolní vzdělávání, která byla dokončena týmem odborníků, pod vedením PhDr. Kateřiny Smolíkové,⁴ v květnu 2001. V roce 2004 byla tato verze upravena a pod názvem Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání vydán.⁵

„Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání je obecně platný dokument, podle kterého si mateřská škola vypracovává svůj školní vzdělávací program. Při tvorbě školních i třídních vzdělávacích programů mohou mateřské školy využívat i zveřejněných programů – např. program Mateřská škola podporující zdraví, Začít spolu, Waldorfský program či další alternativní programy. Předpokladem je soulad programu i jeho realizace se základními požadavky na vzdělávání předškolních dětí, které jsou stanovené v RVP.“⁶

RVP PV vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení. Jsou závazná pro předškolní vzdělávání v mateřských školách, v mateřských školách

⁴ Tým autorů: Doc. PhDr. Eva Opravilová, CSc. (PdF UK Praha), PhDr. Miluše Havlínová, CSc. (SZÚ Praha), PaedDr. Alice Bláhová (ČŠI) a Mgr. Věra Krejčová, Ph.D. (PdF Univerzity Hradec Králové).
Spolupráce na tvorbě aktualizované verze: Mgr. Martina Kupcová (VÚP Praha).
Odborná konzultace: PhDr. Jaroslav Jeřábek, CSc. (VÚP Praha), PhDr. Marta Jurková, Ph.D. (MŠMT).

⁵ Při práci byly využity výsledky grantových projektů „Osobnostně orientovaný model předškolní výchovy“ (MŠMT 1993), „Kurikulum mateřské školy se zaměřením na výchovu ke zdravému způsobu života“ (RS 9809, MŠMT 1999), mezinárodního programu „Začít spolu“ (Step by Step), výsledky mezinárodního projektu OECD „Thematic Review of Early Childhood Education and Care Policy“ (RS 99006, MŠMT 2000), výsledky veřejné diskuse k Národnímu programu rozvoje vzdělávání v České republice (MŠMT 2000), doplněné studiem některých zahraničních i domácích kurikulárních dokumentů i dalších pramenů.

⁶ GARDOSHOVÁ, J., DUJKOVÁ, L. a kol. *Začít spolu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 8

s programem upravených podle speciálních potřeb dětí a v přípravných třídách základních škol.

Principy RVP PV

- *akceptovat přirozená vývojová specifika dětí předškolního věku a promítat je do obsahu, forem a metod jejich vzdělávání,*
- *umožňovat rozvoj a vzdělávání každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb,*
- *zaměřovat se na vytváření základních klíčových kompetencí dosažitelných v etapě předškolního vzdělávání,*
- *definovat kvalitu předškolního vzdělávání z hlediska cílů vzdělávání, podmínek, obsahu i výsledků, které má přinášet,*
- *zajišťovat srovnatelnou pedagogickou činnost vzdělávacích programů vytvářených a poskytovaných jednotlivými mateřskými školami,*
- *vytvářet prostor pro rozvoj různých programů a koncepcí i pro individuální profilaci každé mateřské školy,*
- *umožňovat mateřským školám využívat různých forem i metod vzdělávání a přizpůsobovat vzdělávání konkrétním regionálním i místním podmínkám, možnostem a potřebám,*
- *poskytovat rámcová kritéria využitelná pro vnitřní a vnější evaluaci mateřské školy i poskytovaného vzdělávání.⁷*

Vzdělávací obsah je v RVP PV uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí - oblast biologická, psychologická, interpersonální, sociálně-kulturní a enviromentální. Každá oblast zahrnuje vzájemně propojené dílčí cíle, vzdělávací nabídku a očekávané výstupy. **Dílčí cíle** jsou záměry, které by měl pedagog v průběhu předškolního vzdělávání sledovat. **Vzdělávací nabídka** je soubor praktických i intelektových činností vhodných k naplňování cílů a k dosahování výstupů. **Očekávané výstupy** jsou dílčí výstupy vzdělávání. Dosažení těchto výstupů není pro dítě povinné. Každé dítě, které opouští mateřskou školu, dosahuje těchto výstupů v míře odpovídající jeho individuálním potřebám a možnostem.

⁷ <http://aplikace.msmt.cz/DOC/MJRVPPVdoVestnikupokorekture2.doc>

Kompetence podle RVP PV, kterých by mělo dítě dosáhnout při ukončení předškolního vzdělávání:

- **kompetence k učení** předpokládá, že se dítě dokáže na konci předškolního období soustředit, pozoruje, zkoumá, experimentuje, má základní poznatky o lidech a světě kolem sebe, je aktivní, klade otázky, všímá si věcí, chce všemu rozumět,
- **kompetence k řešení problémů** zdůrazňuje, že dítě zkoumá situaci kolem sebe, problémy řeší na základě zkušeností, postupuje cestou pokusu a omylu,
- **kompetence komunikativní** spočívají v ovládnutí řeči, dokáže se vyjadřovat slovy i gesty, má vytvořen základ pro učení se cizím jazykům,
- **kompetence sociální a personální** je o samostatném rozhodování dítěte, má svůj názor, umí za své jednání nést následky, dokáže se prosadit i podřídít,
- **kompetence činnostní a občanské** představují svědomité přistupování k úkolům, zájem o druhé, rozpozná své slabé a silné stránky, uvědomuje si svá práva a práva druhých.

„Smyslem RVP je stanovit standardní a závaznou úroveň vzdělávání, kterou by měli dosáhnout všichni žáci v úrovni vědomostí, dovedností, postojů a kompetencí. RVP umožňuje ředitelům a učitelům rozhodovat o podobě vzdělávání na své škole a posilují jejich autonomii, tvořivou pedagogickou činnost a zodpovědnost za obsah a kvalitu vzdělávání. RVP usiluje o vzdělávání žáka v souladu s jeho potřebami a možnostmi.“⁸

• Školní vzdělávací program (ŠVP)

Školní vzdělávací program je dokument, který je povinná si na základě RVP vypracovat každá mateřská škola a podle něj se řídit. S tímto programem by měli být seznámeni všichni rodiče dětí, které navštěvují mateřskou školu. Za vypracování a dodržování je zodpovědný/á ředitel/ka mateřské školy, ŠVP je projednáván na pedagogické poradě a jsou s ním seznámeni všichni pracovníci na provozní poradě před zahájením školního roku.

⁸ ČÁBALOVÁ, D. *Pedagogika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 74

Obsah ŠVP

- **identifikační údaje o mateřské škole,**
- **obecná charakteristika mateřské školy,**
- **charakteristika vzdělávacího programu** (vize mateřské školy, filozofie mateřské školy, hlavní cíl, cíl vzdělávání, formy vzdělávání, oblasti vzdělávání),
- **podmínky vzdělávání** (věcné podmínky školy, životospráva, psychosociální podmínky, organizace chodu, řízení mateřské školy, personální a pedagogické zajištění, spolupráce s rodiči a různými institucemi),
- **organizace vzdělávání** (koncepte celoročního motivačního projektu, charakteristika integrovaných bloků, doplňující programy, akce školy),
- **evaluace.**

Velice důležitá je **spolupráce mateřské školy s místní základní školou**, která je vedena jako dlouhodobý projekt pro všechny děti docházející do mateřské školy bez věkového omezení. Hlavním cílem spolupráce je rozvíjet u dětí komunikaci, vést je k pocitu zodpovědnosti, zajistit nestresující přechod mezi mateřskou a základní školou pro děti i jejich rodiče. Projekt spolupráce by měl pomoci připravit budoucí prvňáčky na vstup do základní školy a usnadnit jim adaptaci a socializační proces v nových specifických korelacích. Děti přijdou do nového prostředí, kde jsou jiní lidé, jiná hierarchie, jiná pravidla, vše je nové a tím i specifické.

Vzdělávání by mělo probíhat v průběhu celého dne, při všech činnostech a situacích. Dětem má být zprostředkována bohatá nabídka činností, které probouzejí v dítěti chuť se dívat kolem sebe a naslouchat. Důraz by měl být kladen na prožitkové učení a experimentování. Vzdělávací aktivity by měly obsahovat prvky hry a tvořivosti.

Oblasti vzdělávání uvedené v ŠVP

- dítě a jeho tělo,
- dítě a jeho psychika,
- dítě a ten druhý,
- dítě a společnost,
- dítě a svět.

Dítě a jeho tělo patří do oblasti biologické, kde záměrem pedagoga je stimulovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, zlepšovat jeho tělesnou a pohybovou zdatnost, učit je sebeobslužným dovednostem a vést je k zdravým životním návykům a postojům.

Dítě a jeho psychika spadají do oblasti psychologické, ve které je záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost, rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, stimulovat osvojování a rozvoj vzdělávacích dovedností.

Dítě a ten druhý je oblast interpersonální, ve které pedagog podporuje utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému.

Dítě a společnost je oblast sociálně-kulturní a záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga je vést dítě do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití s ostatními.

Dítě a svět je oblastí enviromentální, kde záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga je založit u dítěte elementární podvědomí o okolním světě a jeho dění.

• **Individuální vzdělávací program (IVP)**

Z hlediska terminologie se v naší legislativě historicky používaly termíny individuální studijní plán, individuální výukový plán a individuální plán. Současná platná legislativa užívá termín individuální vzdělávací plán, který je pro individuální vzdělávací program nejbližším synonymem.

„Individuální vzdělávací plán vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů speciálně pedagogického vyšetření, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením, popřípadě doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře nebo dalšího odborníka, a vyjádření zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka.“⁹

⁹ Vyhláška č. 73 ze dne 9. února 2005, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

V mateřské škole se IVP vypracovávají pro děti předškolního věku, které vykazují nerovnoměrný vývoj a oslabení některých funkcí. Při pedagogické diagnostice se využívá metoda pozorování, rozhovoru a analýza činnosti. Při odhalení některých oslabených oblastí dítěte se po dohodě s rodiči provádí odborné vyšetření, na jehož základě pedagog vypracuje podrobný IVP, který je zpravidla vypracován nejpozději jeden měsíc před zahájením školní docházky. V průběhu roku může být doplňován a upravován podle potřeby. IVP je závazný pracovní materiál sloužící všem, kdo se podílejí na výchově a vzdělávání integrovaného žáka.

Obsah IVP

- základní údaje o žákovi,
- poznatky vyplývající z odborného vyšetření,
- pedagogická diagnostika dítěte,
- vytyčení cílů a konkrétních úkolů,
- seznam rehabilitačních a učebních pomůcek,
- časový harmonogram reedukce,
- dohoda o spolupráci s rodiči.

2. Vývoj dítěte

Každá vývojová fáze dítěte má své osobité charakteristiky, své životní úkoly a svá úskalí. Podle Zdeňka Matějčka je jakýmsi nejvyšším zákonodárcem dětského vývoje Arnold L. Gesell¹⁰, který přišel na to, že vývoj dítěte má určité pravidelnosti a zákonitosti – něco předchází a něco pravidelně následuje, něco připravuje na cestu, a pak je tu vývojový skok dopředu. Jsou období rychlých pokroků a období, kdy se zdánlivě nic neděje, a vývojové zisky se zpracovávají.¹¹

Vývoj dítěte se dělí na období prenatální (před narozením) a postnatální (po porodu), kde dále dělíme období na ranné dětství (období novorozenecké, kojenecké a batolete), střední dětství (předškolní věk) a pozdní dětství (mladší školní věk).

V této kapitole si probereme jednotlivá období vývoje dítěte od zárodečného období do období předškolního věku a na konci této kapitoly si představíme nejčastější odchylky ve vývoji dítěte v předškolním věku.

2.1 Období prenatální a postnatální

Prenatální období dělíme na fázi zárodečnou (embryonální) a plodovou (fetální).

- **Embryonální fáze** – od oplodnění do 3. měsíce, plod se nazývá embryo, tvoří se základ orgánů. V tomto období je prokázána zvýšená citlivost na vliv negativních vlivů.
- **Fetální fáze** – od 3 měsíců do porodu, fetál reaguje na podněty, pohybuje se a má schopnost sociální interakce s matkou.

¹⁰ Učitel v USA, který později vystudoval dětské lékařství a celý život se zabýval psychologií.

¹¹ MATĚJČEK, Z. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005

Postnatální období je fáze po porodu.

- **Novorozenecké období** – od narození do 1 měsíce, dítě se přizpůsobuje novému prostředí, dominují nepodmíněné reflexy (sací, hledací, vylučovací, obranný, schopný, pohybový). Typická činnost pro něj je spánek (až 20 hodin denně). Motorika je nezralá. V rámci smyslového vnímání dochází k ukládání informací a jejich následnému zpracování. Novorozenec již dokáže rozeznat obličej matky, její hlas a vůni.
- **Kojenecké období** – od 1 měsíce do 1 roku, je to období rychlého tělesného a psychického vývoje, pokračuje zrání centrální nervové soustavy, učí se postupně obracet, lézt, sedat, stát a chodit, rozlišuje barvy, začíná se tvořit slovní zásoba.
- **Období batolecí** – trvá do 3 let, je to období intenzivního rozvoje, hlavně v oblasti motoriky, myšlení a řeči. Je to fáze osamostatňování a zrodu osobnosti. Erikson¹² je nazval obdobím autonomie. Vyvíjí se pohybové ústrojí (dítě již samo chodí i do schodů, běhá), dochází k rozvoji řeči (začíná tvořit souvětí, ke konci 2. roku se slovní zásoba rozšíří až na 200 slov, kolem 3. roku může nastat koktavost). Učí se základním hygienickým a společenským návykům. Nejdůležitější sociální skupinou je pro dítě stále rodina.

2.2 Období předškolního věku

„Období označované jako „předškolní věk“ je charakterizováno na svém začátku právě touto první společenskou emancipací dítěte a na svém konci pak druhým výrazným krokem do společnosti, totiž nástupem do školy. Dítě přijímá nároky

¹² Erik Homburger Erikson (1902 - 1994) německý psycholog, který je pokládán za stoupence neofreudismu. Proslavil se především epigenetickým diagramem.

formálního vzdělávání, jimiž je bude jeho společnost nadále po dlouhou řadu let zatěžovat. ¹³

Za předškolní věk je považováno období od 3 do 6 let. Dítě dospívá po stránce tělesné, intelektové, citové a společenské. Charakteristickým znakem tohoto období je postupné uvolňování vázanosti na rodinu.

Motorický vývoj: - rozvíjí se jemná motorika, zlepšuje se pohybová koordinace. Ve 3 letech spolehlivě ovládá chůzi a koordinaci pohybů (samo dokáže zdolat schody nahoru a dolů, přičemž střídá obě nohy). Od 4. roku je dítě schopno zvládat sportovní činnosti (dokáže jezdit na kole, stát na jedné noze, házet a chytat míč, leze po žebříku). 5 letému dítěti nedělá problémy chodit pozpátku, jezdit na tříkolce nebo kole.

Grafomotorický vývoj – od 3 let dítě dokáže držet tužku, zvládá nakreslit kruh, vodorovné čáry. Ve 4 letech umí už překreslit některé tvary a písmena. Kresba člověka je na úrovni hlavonožce. Dokáže navlékat korálky. V 5 letech dokáže nakreslit různé tvary a napsat různá písmena, začíná vybarvovat omalovánky, stříhat nůžkami.

Řeč - zdokonaluje se verbální komunikace v obsahu i formě. Na přelomu 3. a 4. roku dochází k intelektualizaci řeči a pokračuje až do dospělosti. Po tuto dobu probíhá upřesňování obsahu slov, zkvalitňuje se řečový projev, roste slovní zásoba (v 6 letech až 3000 slov).

Myšlení – je egocentrické, antropomorfní (lidské vlastnosti připodobňuje neživým věcem), magické (mění fakta dle vlastního přání), artificialistické (všechno se „dělá“).

Psychika – postupně se učí ovládat emoce (potlačit hněv a zlost). Typickým pozitivním emočním projevem je veselost. Dětská představivost způsobuje projev strachu.

Osobnost – dítě si dobře uvědomuje, co smí a nesmí, co je jeho povinnost. V tomto věku si hledá vzor, ztotožňuje se s rodiči či s jiným vzorem. Dětskou osobnost rozvíjí různé typy her. Hra je v tomto věku nejpřirozenější činností dítěte. Např. symbolické

¹³ MATĚJČEK, Z. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005, s. 138

hry odstraňují komunikační bariéry, seznamují je se sociálními rolemi, rozvíjí jejich fantazii a myšlení.

Socializace – dítě začíná navazovat vztahy i mimo rodinu, vyhledává kontakt s vrstevníky. Učí se prosociálnímu chování (spolupracovat, podřídit se, pomáhat).

2.3 Nejčastější odchylka ve vývoji – porucha řeči

Řeč ovlivňuje rozvoj poznávacích procesů včetně rozvoje myšlení a schopnost utvářet a rozvíjet společenské vztahy. Komunikace probíhá na úrovni verbální a nonverbální. Sledování kvality řečového projevu je důležité zejména v období dětství, kdy se řeč vyvíjí a postupně fixuje.

Příčiny opožděného vývoje řeči

- **Porucha sluchu** - znemožňuje dobrou verbální komunikaci. Záleží na tom, kdy postižení vzniklo. Pokud to bylo v období prelingvální, tedy před osvojením řeči, projeví se jeho nedostatečný rozvoj negativně i v oblasti dalších psychických funkcí. Pokud postižení vzniklo v období postlingválním, tedy v období, kdy již byla řeč jako prostředek verbální komunikace zafixována, uchová si dítě alespoň částečnou schopnost verbální komunikace. Nedoslýchaví jedinci mají problémy rozlišovat zvukově podobná slova a verbální komunikace u nich klade zvýšené nároky na koncentraci pozornosti.
- **Porucha zraku** - dochází k obtížím vnímání abstraktních symbolů, problémům při čtení, psaní a počítání.
- **Poškození nebo malformace mluvidel** (od dutiny ústní až po hlasivky).
- **Poškození řečových center v mozku** – pokud dojde k poškození levé i pravé hemisféry.
- **Psychická deprivace** – jde o případy kulturní deprivace etnických a sociálních menšin. Postižena je především skladba a slovní zásoba.
- **Dětský autismus** – řeč se buď vůbec nevyvíjí, nebo jen velmi opožděně a nedokonale.

- **Mentální retardace** – s touto chorobou se děti jen zcela výjimečně naučí mluvit.

Poruchy

- **Opožděný vývoj řeči** – ve výraznějších případech označovaný jako dysfázie. Normy vývoje řeči jsou poměrně volné. Podle klinické zkušenosti je opoždění o jednu vývojovou fázi u kojence, batolete a ještě na začátku předškolního věku prognosticky docela přínosné. Za předpokladu normální stimulační hodnoty životního prostředí dítěte můžeme předvídat urychlený rozvoj řeči během předškolního věku. Idiopatické opoždění řeči dítěte má dobrou prognózu. *„Diagnóza idiopatického opoždění vývoje řeči musí být ovšem dobře podložena našimi nálezy, důkladnou anamnézou, případně nálezy z lékařského vyšetření.“¹⁴*
- **Dyslalie** (patlavost) – je nejčastější a relativně nejlehčí poruchou výslovnosti. Jde o nesprávnou výslovnost některých hlásek – nejčastěji to bývá „r“ a „ř“ a sykavky. Je nutno dbát na správnou výchovu mluveného projevu a pravidelnou návštěvu logopedie. *„Dyslalie v nejširším slova smyslu spočívá v neschopnosti nebo poruše používání zvukových vzorů řeči v procesu komunikace podle řečových zvyklostí a norem příslušného jazyka, což je příčinou toho, že jde o nejrozšířenější vadu řeči v lidské společnosti.“¹⁵*
- **Dysartrie** – jde o porušenou funkci mozkových center, kterou poznáme podle nesprávné výslovnosti některých hlásek, které činí řeč nesrozumitelnou.
- **Huhňavost (rinolalie)** – je to porucha zvuku řeči způsobná zvláštním utvářením nosohltanové dutiny, řeč má zvláštní nosový přízvuk.

¹⁴ MATĚJČEK, Z. *Praxe dětského psychologického poradenství*. 2. vyd. Praha: Portal, 2011, s. 163

¹⁵ LECHTA, V. a kol. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. Praha: Portál, 2003, s. 170

- **Breptavost** – jde o poruchu tempa řeči, které je nezvykle zrychlené. Výslovnost je nezřetelná, části slov a koncovky bývají vynechány, gramaticky bývá řeč neuspořádaná.
- **Specifická artikulační neobratnost** – je podobná dysartrii a má vztah k dyslexii a dysortografií. Je jedním z příznaků lehké mozkové dysfunkce. Vyšetření je zaměřeno na opakování slov nebo vět, jejíž hlásková skladba není žádným jazykolamem. Pro takové dítě je úkol obtížný a nevladatelný.
- **Koktavost (balbutis)** – pokládá se za neurózu řeči. Vyznačuje se křečovitým opakováním slabik nebo celých slov. Artikulace je v dané chvíli velmi namáhavá. Koktavost se většinou objevuje ve 3. roku a v jakýchsi vlnách – zlepšuje se a zhoršuje podle vývojového stavu nervového systému a vnějších citových a sociálních zátěží.
- **Neurotický mutismus** – projevuje se u dětí, které mluvit umí, ale v důsledku neurotických zábran dochází k útlumu řečové funkce a ke ztrátě řeči. Jde o specifickou emocionální poruchu dětského a mladistvého věku. Postihuje nejčastěji úzkostné a přecitlivělé děti a je obvykle vázán na situace společensky náročné a na osoby, vůči nimž má dítě citový odstup.¹⁶

¹⁶ MATĚJČEK, Z. *Praxe dětského psychologického poradenství*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 166 - 173

3. Školní zralost

Termín školní zralost pochází z vídeňské psychologické školy Ch. Buhlerové (Schulreife) z dvacátých let dvacátého století, ale už i J. A. Komenský se ve Velké didaktice školní zralostí zabýval. Základní poznatky přinesl průzkum J. Langmeiera prováděný ve všech prvních třídách v Havlíčkově Brodě.

Školní zralost je dosažení takového vývoje, v oblasti fyzické, mentální a emocionálně-sociální, aby bylo dítě schopné účastnit se bez obtíží výchovně-vzdělávacího procesu. Ve spojitosti s tímto termínem se používá i termín školní připravenost, což jsou vlastně kompetence v oblasti kognitivní, emocionálně-sociální, pracovní a somatické, které děti nabývají a rozvíjí učením a sociální zkušeností.

Posouzení školní zralosti probíhá ve dvou etapách. V první etapě je dítě posuzováno dětským lékařem, učitelkami v mateřské škole, ale i učitelkami během zápisu do první třídy. Jestliže se ohledně zralosti předškoláka vyskytnou nějaké pochybnosti, je dítě doporučeno na vyšetření do pedagogicko-psychologické poradny. Do druhé etapy spadá test školní zralosti. Po vyhodnocení těchto dvou etap může dítě nastoupit do základní školy, nebo dostane odklad povinné školní docházky.

V této kapitole si přiblížíme oblasti, ve kterých sledujeme školní zralost, vysvětlíme si podrobně, jak se provádí test školní zralosti a za jakých podmínek nastává odklad školní docházky.

3.1 Znaky školní zralosti

Oblasti při posuzování školní zralosti:

- Tělesný (somatický) vývoj a zdravotní stav.
- Úroveň vyspělosti poznávacích (kognitivních) funkcí.
- Úroveň průčeschnosti.
- Úroveň zralosti osobnosti (emocionálně-sociální).

Tělesný (somatický) vývoj a zdravotní stav

Tělesný a zdravotní stav posuzuje praktický nebo odborný lékař. Zde se sleduje vývoj dítěte po stránce motoriky a řeči, dále pak vliv některých somatických vad nebo chronických onemocnění. Lékař při posuzování školní zralosti může dát podnět k podrobnějšímu psychologickému, psychiatrickému, neurologickému nebo jinému odbornému vyšetření. Váha a výška nejsou prvořadým ukazatelem zralosti.

Poznávací (kognitivní) funkce

Dostatečná úroveň rozumových schopností a rovnoměrnost vývoje v jednotlivých oblastech jsou důležitá pro psaní, čtení a počítání. Je třeba posoudit, zda dítě vývojově odpovídá vrstevníkům. Do skupiny kognitivních předpokladů patří tyto schopnosti:

- vizuomotorika, grafomotorika,
- řeč,
- sluchové vnímání,
- zrakové vnímání,
- vnímání prostoru,
- vnímání času,
- základní matematické představy.¹⁷

Práceschopnost

Aby dítě dokázalo při výuce využít svoje mentální předpoklady, dílčí schopnosti a dovednosti, potřebuje mít zájem o učení a mít schopnost koncentrovat pozornost na danou činnost. Předpokládá se i přiměřená míra samostatnosti při přechodu od jedné činnosti ke druhé.

Emocionálně-sociální zralost

Od školního dítěte se očekává dostatečná míra emocionální stability, zvládnání emocí, sebeovládání a také odolnost vůči nezdaru, neúspěchům a překážkám. Důležitá je také schopnost začlenit se do skupiny vrstevníků, umět s nimi komunikovat, rozumět pravidlům společného soužití a respektovat je.

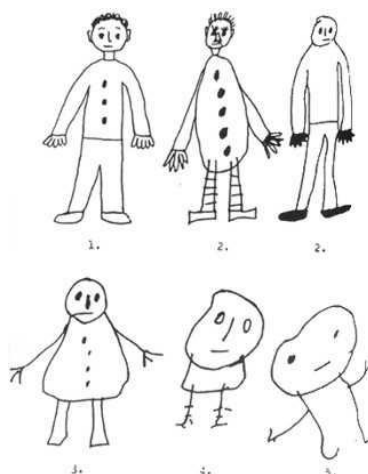
¹⁷ BENÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost*. 1. vyd. Brno: Press, 2010, s. 2 - 6

3.2 Test školní zralosti

Nejpoužívanějším testem školní zralosti v ČR je Kern-Jiráskův test. Test je časově nenáročný a jednoduchý. Je však spíše jednostranný, protože se zaměřuje jen na percepčně motorickou oblast. Dítě musí splnit tři úkoly: nakreslit lidskou postavu, napodobit písmo a obkreslit skupinu bodů. Výkony dítěte jsou vyhodnoceny stupnicí 1 až 5.

První úkol – nakreslit mužskou postavu.

1. Nakreslená postava musí mít hlavu, trup a končetiny. Hlava je s trupem spojena krkem a není větší než trup. Na hlavě jsou vlasy (popřípadě je zakrývá čepice nebo klobouk) a uši, v obličeji oči, nos a ústa. Paže jsou zakončeny pětiprstou rukou. Nohy jsou dole zahnuté. Znázornění mužského oblečení. Postava je nakreslena obrysovým způsobem.
2. Splnění všech požadavků jako v bodě 1, kromě obrysového způsobu zobrazení. Tři chybějící části (krk, vlasy, všechny prsty na ruce, zahnuté nohy, ne však části obličeje) mohou být prominuty, jsou-li vyváženy obrysovým zobrazením.
3. Kresba musí mít hlavu, trup, končetiny. Paže nebo nohy jsou nakresleny dvojčarou. Toleruje se vynechání krku, uší, vlasů, oděvu, prstů a chodidel, toleruje se hlava větší než trup případně jiné špatné proporce postavy.
4. Primitivní kresba s trupem. Končetiny jsou vyjádřeny jednoduchými čarami.
5. Chybí jasné zobrazení trupu (hlavonožec), pouze knoflíky mezi končetinami nebo k hlavě připojen trup bez končetin. Čmárání.

Druhý úkol – dítě má napodobit psací písmo.

1. Zcela dobře čitelné napodobení napsané předlohy. Písmena nejsou dvakrát větší než v předloze. Začáteční písmeno „E“ má výrazně patrnou výšku velkého písmene. Písmena jsou dokonale spojena ve tři slova. Nesmí chybět tečka nad „j“. Dodržení vodorovné linie.
2. Při napodobení předlohy není čitelné jedno písmeno. Toleruje se vynechání jedné tečky. Písmo tvoří tři slova. Na velikosti písmen ani na dodržení vodorovné linie nezáleží.
3. Je patrné členění alespoň na dvě části. Lze rozpoznat alespoň čtyři písmena předlohy.
4. Alespoň dvě
5. písmena jsou čitelně napodobena. Písmo nemusí tvořit řádek.
6. Čmárání.

Eva je tu.
Eva je tu
Eva je tu
Eva je tu
Eva je tu

Třetí úkol – dítě musí namalovat soustavu 10 bodů.

1. Přesné napodobení předlohy. Puntíky (ne kroužky apod.) musejí být svisle i vodorovně v úplném zákrytu. Zmenšení obrazce je přípustné, zvětšení nesmí být o více než o polovinu.

2. Toleruje se vychýlení jednoho puntíku a kreslení puntíků jako nevyplněných kroužků.
3. Nakreslená skupina bodů se vnějším obrysem ještě podobá předloze. Toleruje se nesprávný počet teček a jakékoliv vychýlení z řádky a sloupce.
4. Tečky ještě tvoří nějaký uzavřený tvar (obdélník, čtverec, kosočtverec, aj.).
5. Puntíky jsou volně rozptýlené po ploše, event. jen čmárání.

Vyhodnocení

3 až 6	představuje nadprůměr,
7 až 11	je výsledek průměrný,
12 až 15	je výsledek podprůměrný. ¹⁸

¹⁸ <http://vychovatelstvi-czv2008.wbs.cz/zvlastnosti/sk.zralost.obrtest.pdf>

3.3 Odklad povinné školní docházky

Odklad školní docházky se řídí zákonem č. 561/2004 Sb. Ředitel školy může odložit začátek povinné školní docházky o jeden školní rok,¹⁹ pokud není dítě po dovršení šestého roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte. Od 1. 1. 2012 je potřeba k žádosti o odklad doložit doporučení poradenského zařízení a odborného lékaře nebo klinického psychologa.

Problémem je někdy odklad školní docházky u neprospívajícího dítěte, když již nastoupilo do první třídy základní školy. Jestliže se u žáka v tomto období projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost k plnění povinné školní docházky, může ředitel školy se souhlasem zákonného zástupce dítěti dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění povinné školní docházky na následující školní rok.

Pokud dojde k odkladu povinné školní docházky, doporučí ředitel školy zákonnému zástupci dítěte vzdělávání dítěte v přípravné třídě základní školy nebo v posledním ročníku mateřské školy, pokud lze předpokládat, že toto vzdělávání vyrovná vývoj dítěte.²⁰

Je třeba určit opatření podporující další rozvoj, např. logopedická náprava řeči a rozvíjení jemné motoriky. Je zapotřebí se dítěti tento rok individuálně věnovat, aby dále nezaostávalo ve vývoji a mohlo již další rok nenarušeně a spokojeně nastoupit na povinnou školní docházku.

¹⁹ Začátek školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.

²⁰ Školský zákon, § 37

4. Úroveň připravenosti dětí předškolního věku

V této závěrečné kapitole si stanovím cíle a vymezím hypotézy, které pak formou rozhovoru a dotazníku buď potvrdím, nebo vyvrátím.

Jelikož moje dítě navštěvuje posledním rokem mateřskou školu, rozhodla jsem se zde pro výzkumné šetření.

4.1 Metody a cíle průzkumu, stanovení hypotéz

Pro své výzkumné šetření jsem zvolila kvalitativní výzkum. Použila jsem metodu pozorování, nestandardizovaného rozhovoru a rozbor výsledků činností dětí, které navštěvují mateřskou školu.

„Abychom poznali, čím se jedno dítě liší od druhého, jaká vývojová dynamika se v něm skrývá, jaké má své osobité potřeby a své osobité způsoby projevu, musíme pozorovat více dětí vedle sebe.“²¹

Cílem mé práce bylo zjistit, na jaké úrovni připravenosti jsou děti předškolního věku na povinnou školní docházku a zda odklad povinné školní docházky je ke smysluplné intervenci.

Dílčí výzkumné cíle

zjistit:

- jak se diagnostikuje dítě, které navštěvuje mateřskou školu,
- jak se sestavuje individuální školní program pro dítě s odloženou školní docházkou,
- k čemu slouží preventivní program proti sociálně patologickým jevům,
- na co jsou zaměřeny doplňující programy.

²¹ MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?* 6. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 20

Stanovení hypotéz

- H1 Nejčastějším důvodem pro odklad školní docházky je porucha řeči.
- H2 Samoobslužnost dítěte předškolního věku je na úrovni jeho věku.
- H3 Spolupráce mateřské školy se základní školou je důležitá pro plynulou návaznost předškolního a základního vzdělávání.
- H4 Děti předškolního věku z heterogenních tříd jsou znevýhodněny oproti dětem z monogenních tříd.

4.2 Charakteristika prostředí, v němž bylo prováděno výzkumné šetření

Mateřská škola Rohožník se nachází uprostřed sídliště, v okrajové část Prahy, v Újezdě nad Lesy. Škola byla otevřena v roce 1982. Nynější kapacita je 84 dětí se šesti pedagogickými pracovníky. Každá třída má vestibul, šatnu, sociální zařízení dětí i učitelek a přípravnu jídla. Prostor tříd je členěn do tří místností – herna, třída a tělocvična, která zároveň slouží jako ložnice. Herna je místnost s kobercem po celé ploše. Třída slouží jako jídelní a pracovní část. Tělocvična je vybavena žebřinami, balančními míči, lavičkami, lany. K mateřské škole patří velká zahrada, kde je pískoviště, prolézačky, dřevěné domky a vybavení pro hru s dětmi na pobyt venku.

Škola je rozdělena na 3 heterogenní třídy, kde jsou děti od 3 do 6 let v počtu 25 dětí na 2 učitelky. Třída je vybavena dostatečným množstvím hraček, materiálu, pomůcek vzhledem k rozdílnému věku dětí. Je využívána možnost organizovat menší skupiny nejstarších dětí k určitým aktivitám nebo náročnějším činnostem. Vzdělávání probíhá v průběhu celého dne, při všech činnostech a situacích. Dětem je zprostředkována bohatá nabídka činností, které u nich probouzejí chuť dívat se kolem sebe a naslouchat. Je kladen důraz na prožitkové učení a experimentování. Vzdělávací aktivity obsahují prvky hry a tvořivosti.

Školní vzdělávací program

ŠVP si sestavuje sama mateřská škola 1x až 2x za rok na pedagogické poradě. Na základě hodnotících zpráv a výsledků vypracovává evaluační zprávu, která je podkladem pro inovaci školního kurikula na další období.

Obsah:

- Identifikační údaje o škole.
- Obecná charakteristika školy.
- Podmínky vzdělání.
- Charakteristika vzdělávacího programu.
- Vzdělávací obsah.
- Evaluace.

Do tohoto programu je zpracován projekt s motivačním prvkem. Zde uvedu alespoň jeden příklad projektu, který je uspořádán do pěti oblastí podle RVP PV.

CESTOVATEL

Cestování může být různé. Cestovat se dá v čase, mezi planetami, po světě i z pohádky do pohádky. Děti se seznámí s čarodějnící Pepínou, která díky lexikonu přicestovala z říše pohádek a celý rok s námi bude v naší školce. Budeme si povídat, kde o prázdninách kdo cestoval, která místa poznal a co zajímavého si dovezl. Uděláme výstavu fotografií a pohledů, ukážeme si, jak se takový prázdninový pohled posílá. Poznáme nové kamarády v MŠ, zapamatujeme si jejich jména, naučíme se svou značku, jména paní učitelek a také pravidla, která v MŠ dodržujeme. Procestujeme školku a zjistíme, kde se vaří, kde jsou další kamarádi, kde je ředitelna a třeba i nějaká ta tajná chodba. Čarodějnice Pepína nám prozradí, jak se létá na koštěti, a my si povíme, jakým dopravním prostředkem jsme o prázdninách cestovali. Čeká nás spousta pokusů a poznávání na zahradě i okolí MŠ. Budeme hrát divadlo, zpívat, kreslit, vyrábět a určitě i tak trochu čarovat.

Cíle vzdělávacích oblastí

- **Dítě a jeho tělo** – uvědomění si vlastního těla, rozvoj pohybových schopností.
- **Dítě a jeho psychika** – získání relativní citové samostatnosti.
- **Dítě a ten druhý** – seznamování se s pravidly chování ve vztahu k druhému, respektovat druhého.
- **Dítě a společnost** – vytváření podvědomí o existenci ostatních kultur a národností.
- **Dítě a svět** - seznamování se s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, vytváření pozitivního vztahu k němu.

Doplňující programy

- **Cvičení na balančních míčích** – preventivní a terapeutická cvičení pomáhající odstranit špatné držení těla, změněnou koordinaci. Jsou zařazovány jednoduché strečinkové a protahovací cviky, které jsou motivovány básničkami.
- **Angličtina pro předškolní děti** - formou hry.
- **Hra na zobcovou flétnu** – při výuce hry jde o to vzbudit zájem o novou činnost a hru na hudební nástroj. Je dobré děti vést k poznání, že dodržení určité dovednosti je třeba pílě a pracovitost, potom se dostaví pocit spokojenosti a úspěchu.
- **Znaková řeč** – na podporu rozvoje komunikačních dovedností mezi slyšícími a neslyšícími dětmi, zvýšení informovanosti o problematice sluchového postižení ve specifické cílové skupině dětí předškolního věku.
- **Asistent logopeda** – ve škole působí paní učitelka, která se zaměřuje na odstraňování lehčích vad, v případě závažnějších problémů doporučí rodičům klinického logopeda.

- **Keramika** – cílem je rozvíjet u dětí fantazii, zájem o novou činnost, naučit děti, aby měly radost ze svých výrobků a byly pyšné na to, co se už naučily.

Minimální preventivní program

Je určen k prevenci sociálně patologických jevů u dětí.

Spolupráce s **Humanitární organizací ADRA** – modul nazvaný „Pomáháme si“ se zaměřuje na děti v předškolním věku a jeho cílem je vytvořit u těchto dětí povědomí o základních rozvojových problémech, podporovat sociální citění vnímání významu mezilidské solidarity. Například jsou používány speciální „rozvojové“ omalovánky, pomocí kterých si děti mohou na příbězích svých vrstevníků z tzv. třetího světa uvědomit rozdíly, ale i podobnosti života v České republice a v rozvojové zemi.

Diagnostika dítěte

Při nástupu dítěte do MŠ se vyplní Osobní list s rodinnou a osobní anamnézou. Tento dokument se se stávajícími záznamy dítěte průběžně doplňuje o další informace získané na základě pozorování, rozhovoru, pracovních listů a záznamů z odborných vyšetření. Sleduje se motorika, návyky a dovednosti v sebeobsluze, sociální a emoční projevy, práceschopnost, poznávací schopnosti, řečový rozvoj a vyjadřování.

Spolupráce se základní školou

Jedná se o dlouhodobý projekt, který jen určen pro všechny děti docházející do mateřské školy bez věkového omezení. Respektování věkové heterogenity a odlišné zralosti přináší rozvoj podstatných sociálních kompetencí. Cílem spolupráce je propojení a plynulá návaznost předškolního a základního vzdělávání, prevence proti šikaně, upevňování mezilidských vztahů, usnadnit dětem jejich další životní i vzdělávací cestu.

4.3 Kazuistiky

Pro své výzkumné šetření jsem si vybrala tři děti předškolního věku. Jedno dítě s odloženou školní docházkou z předešlého školního roku, druhé dítě je s odloženou školní docházkou pro nastávající školní rok a třetí dítě je bez odkladu a tedy s nástupem povinné školní docházky pro nastávající školní rok.

Kazuistika č. 1 – Patrik

Věk 6,7 let, výška 122 cm, váha 29 kg, dítě neklidné, nepozorné, pomalejší.

Rodinná anamnéza: dítě pochází z neúplné rodiny, otec od rodiny odešel v 1 roce života dítěte. S otcem se nepravidelně navštěvuje. Žije ve společné domácnosti s matkou, dědečkem a mladším sourozencem. Matka začala chodit do zaměstnání, na výchově se z větší části podílí dědeček.

Osobní anamnéza: těhotenství bezproblémové, ale předčasný porod, kojen do 15. měsíce věku. Běžná dětská onemocnění – kašel, rýmy.

Motorický vývoj – nedostatečný, jemná motorika - nedokáže si sám zavázat tkaničku, zapnout knoflík, tužku drží příliš pevně, hrubá motorika pomalejší – na kole bez přídatných koleček se naučil v šesti letech života, běhá pomalu, těžkopádně.

Vývoj řeči pomalejší – první slova kolem druhého roku života, nyní je jeho slovní zásoba bohatá, výslovnost některých hlásek špatná, je výřečný.

V loňském roce byl doporučen odklad školní docházky pro školní nevyzrállost. Pro dítě byl vypracován individuální vzdělávací program zaměřený na motorické schopnosti, koncentraci pozornosti, rozvoj řečových schopností a logického myšlení.

- Grafomotorika – uvolňovací cviky (jedna linie, spojování podle teček), hry na rozvoj jemné motoriky (navlékání korálků, mozaika, provlékání šňůrek, práce s papírem – vystřihování, skládání, trhání), dbát na klid a soustředění.
- Výslovnost - podpora samostatného projevu a souvislého vyjadřování – přednes básniček, říkadel, zpěv písní, vyprávění pohádek a zážitků, popis obrázku, nutná docházka na logopedii.

- Sluchové vnímání, sluchová paměť – vyřizování drobných vzkazů, básničky s pohybovým doprovodem, slovní kopaná, hry na lokalizaci zvuku.
- Zrakové vnímání, zraková paměť – pracovní listy, hledání rozdílů – dvojice obrázků, nesmyslné obrázky, vyhledat tvar na pozadí, pexeso, domino, stavění ze stavebnic podle předlohy, puzzle, dokreslování chybějící části obrázku – dbát na pohyb očí zleva doprava.
- Matematické představy – společenské hry – člověče nezlob se, ježci, domino, třídění stavebnic podle druhu, barvy, velikosti, tvaru, množství.
- Soustředěnost – využití balančních míčů a relaxačních chviliek.

Diagnostika dítěte po 1. pololetí školního roku: dítě se v průběhu školního roku naučilo více soustředit na práci, je samostatnější. Ve spolupráci s rodinou a návštěvami logopeda se zlepšila výslovnost a plynulost řeči, problém zůstává jen se sykavkami. Dítě nadále bude docházet na logopedii. Výrazně se zlepšila jemná motorika – tužku drží uvolněně, pouze přetrvává problém se zavazováním tkaniček. Kresba postavy je na dobré úrovni. Hrubá motorika v normě. Roční odklad dítěte byl tedy efektivní a nyní je dítě připraveno plnit povinnou školní docházku.

Kazuistika č. 2 - Klára

Věk 5,6 let, výška 116 cm, váha 26 kg, dítě aktivní, veselé, poměrně dost citově vázané na matku.

Rodinná anamnéza: dítě pochází z úplné rodiny, rodiče mají středoškolské vzdělání, jeden sourozenec – starší bratr, dívka stále spí u rodičů v posteli. Matka trpí silnou cukrovkou a vysokým tlakem. Druhé těhotenství jí lékařem nebylo doporučeno, celé těhotenství byla pod lékařským dohledem.

Osobní anamnéza: porod delší, ale bez komplikací, nekojeno. Dívka je od pěti let silnější postavy, ale je velice hbitá a aktivní. Běžná onemocnění – kašel, rýma. Ve čtyřech letech skolióza – každý týden chodí na rehabilitaci, značné zlepšení. Dívka si často stěžuje na bolesti v břiše. Kvůli diagnóze matky je pravidelně vyšetřována.

Hrubá a jemná motorika je dobrá - jezdí na kole, chytá míč, leze po stromě, běhá, kreslí, zavazuje si tkaničky, zapíná knoflíky, začala vyšívát.

Vývoj řeči – špatný, někdy není rozumět, na logopedii nedochází, současná diagnostika – dyslalie, je velice výřečná, ale v některých situacích příliš stydlivá, vyžaduje následně kontakt s matkou. Prořezávají se jí čtyři druhé zuby.

Test školní zralosti zvládla průměrně, velké obtíže měla ve 3. úkolu. Vzhledem k tomu, že se jedná o “prázdninové dítě“, tedy narozeno v červenci a vývoj řeči není na dostačující úrovni, byl dítěti doporučen odklad školní docházky. Dítě bude docházet na logopedii a bude pro něj v mateřské škole připraven na příští školní rok Individuální školní program.

Kazuistika č. 3 - Vojta

Věk 6,4 let, výška 120 cm, váha 22 kg, je velice aktivní, samostatný, veselý.

Rodinná anamnéza: dítě pochází z úplné rodiny, otec si chlapce osvojil ve 4 letech věku, s tímto faktem je dítě seznámeno. Matka pracující již od 10. měsíce věku dítě – částečně přenechána výchova na chůvě, dále pak na soukromé školce. Od 4 let dítě navštěvuje státní mateřskou školu. Matka i otec mají vysokoškolské vzdělání. S nevlastní sestrou, která nebyli s nimi ve společné domácnosti, mají velmi hezký vztah. S biologickým otcem se nestýká.

Osobní anamnéza: těhotenství probíhalo bez obtíží, porod v termínu bez komplikací. Kojen do 9. měsíce věku. Měsíc po porodu výskyt atopického exému, který se od 1. roku věku ztrácel a do 6 let vytratil. Běžná onemocnění – rýmy, kašel, hlavně po nástupu do mateřské školy.

Motorický vývoj – hrubá i jemná motorika v normě, rád sportuje – lyžuje, jezdí na kole, plave, tančí, umí se sám obléknout, zavázat tkaničky, zapnout zip, zapínat knoflíky, správně držet tužku.

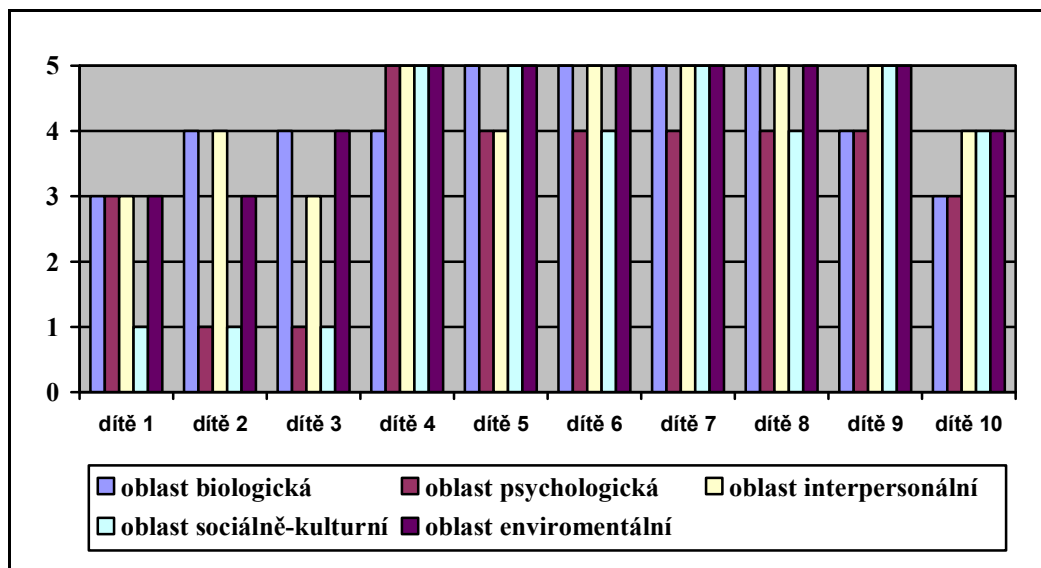
Vývoj řeči – od 3 let mluví ve větách, problémy s hláskami ř a r, které se upravily s pomocí logopeda do 5,5 let věku. Nyní jen menší problémy se sykavkami. Stále dochází na logopedii. Slovní zásoba dostačující. Na otázky odpovídal soustředěně a srozumitelně. Již prořezaný jeden druhý zub.

Při vyšetření školní zralosti se nevyskytla žádná odchylka ve vývoji. Při zápisu do 1. třídy splnil veškeré úkoly na výbornou. Proto dítě bylo doporučeno ke vstupu na povinnou školní docházku.

4.4 Analýza dotazníků a pozorování, ověření hypotéz

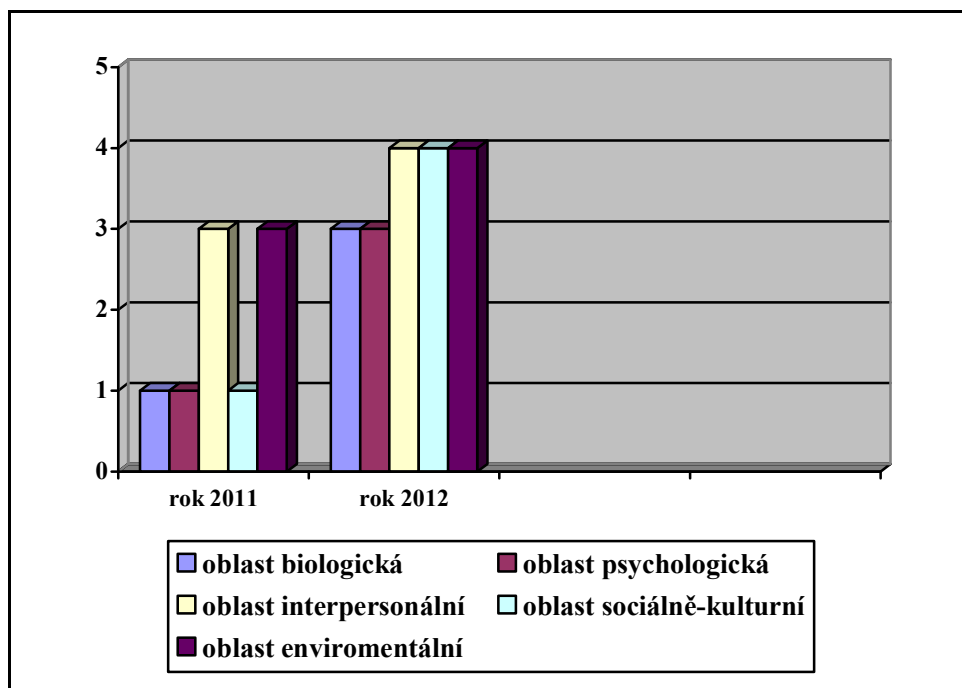
Z dlouhodobého pozorování a dotazníků je zřejmé, že děti předškolního věku jsou dostatečně připraveny na povinnou školní docházku. Po nástupu do mateřské školy je dítě posuzováno v oblasti biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a enviromentální. Záznamy se provádí opakovaně, podle toho, jak je u kterého dítěte zapotřebí, minimálně každým rokem, které dítě v mateřské škole tráví, maximálně třikrát do roka.

Pozorovala jsem 10 dětí předškolního věku. U třech z nich je patrné, ve kterých oblastech nejsou zralé, a proto je dětem doporučen odklad školní docházky. Takové děti jsou posuzovány odborníky a je pro ně vypracován individuální vzdělávací program.

Graf č. 1 Pozorované oblasti u dětí předškolního věku

U pozorovaného dítěte s odloženou školní docházkou došlo v průběhu tohoto školního roku k výraznému zlepšení ve všech oblastech, které byly při odkladu podprůměrné.

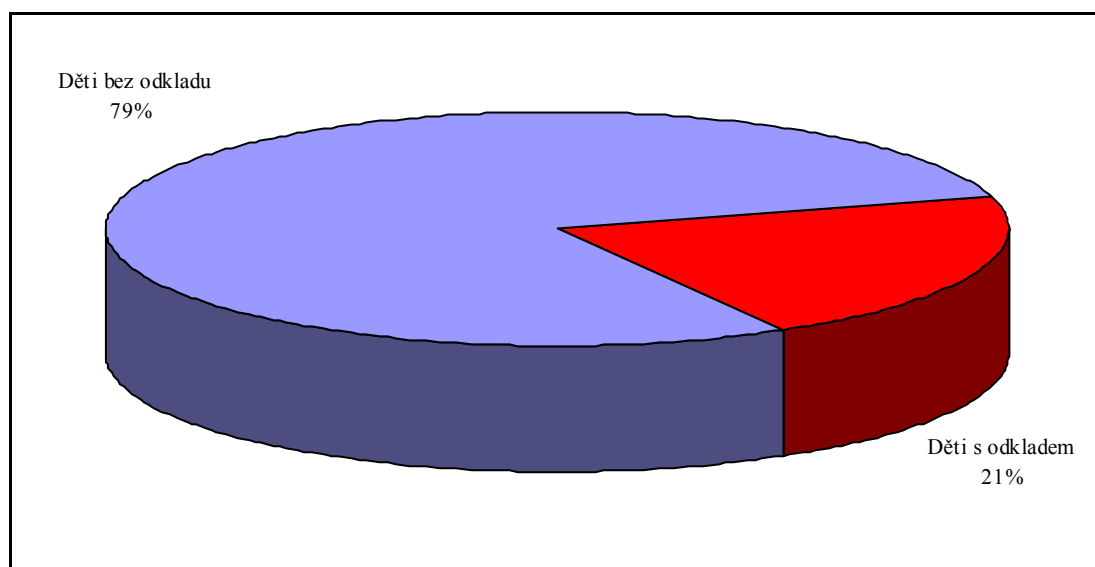
Graf č. 2 Porovnání pozorovaných oblastí u dítěte s individuálním vzdělávacím programem

Doplňující programy jsou zařazovány do běžného programu dne a nabízeny všem dětem. Tyto aktivity zajišťují učitelky v jednotlivých třídách. Děti mají možnost se neúčastnit a vybrat si z jiné nabídky činnosti. Děti projevovaly pozitivní postoje k nabízeným aktivitám. Všechny programy jsou vypracovány formou hry, tak aby se dítě na realizaci těšilo. Ze všech školních aktivit jsou pořizovány fotografie, ke kterým má přístup veřejnost na webových stránkách školy. Netradiční práce dětí jsou využívány k výzdobě interiéru školy. To vše příznivě přispívá k výsledkům vzdělávání.

H1 Nejčastějším důvodem pro odklad školní docházky je porucha řeči.

Tato hypotéza se nepotvrdila.

Přestože 40% dětí z celkového počtu trpí nějakou poruchou řeči, nejedná se o nejčastější důvod k odkladu povinné školní docházky. Nejčastějším důvodem pro odklad je sociální nezralost – jedná se o dítě narozené v červenci a srpnu, dále pak se jedná o skupinu dětí, u kterých je špatná grafomotorika a výslovnost. Z 30 dětí mělo 8 dětí odklad povinné školní docházky pro nastávající rok. K žádosti o odklad se souhlasem rodičů bylo doloženo doporučení poradenského zařízení a odborného lékaře nebo klinického psychologa.

Graf č. 3 Počet odkladů školní docházky z celkového počtu předškolních dětí

H2 Samoobslužnost dítěte předškolního věku je na úrovni jeho věku

Tato hypotéza se potvrdila.

Samoobslužnost dítěte předškolního věku odpovídá úrovni jeho věku. Děti jsou podporovány v samostatnosti a sebeobslužnosti. Při nedostatcích je dítě formou hry motivováno ke zlepšení jeho výsledků. Nezvládnutí samoobslužnosti se projevilo u dětí narozených koncem školního roku. U těchto dětí je doporučen odklad školní docházky.

H3 Spolupráce mateřské školy se základní školou je důležitá pro plynulou návaznost předškolního a základního vzdělávání.

Tato hypotéza se potvrdila.

Cílem spolupráce mezi MŠ a ZŠ je propojení a plynulá návaznost předškolního vzdělávání, prevence proti šikaně, upevňování mezilidských vztahů. Usnadňuje tak dětem jejich další životní a vzdělávací cestu. Děti z MŠ se těší za svými kamarády do ZŠ, které znají z docházky do MŠ z minulých let. Děti jsou seznámeny s prostředím, které na ně čeká při nastoupení do základní školy.

H4 Děti předškolního věku z heterogenních tříd jsou znevýhodněny oproti dětem z monogenních tříd.

Tato hypotéza se nepotvrdila.

Heterogenní třídy byly zavedeny z důvodu přirozeného společenského prostředí. Starší děti ve smíšené třídě jsou samostatnější, mají pocit důležitosti a odpovědnosti, přirozeně respektují pravidla chování. Mladší napodobují starší kamarády. Děti jsou k sobě ohleduplné, umí si vzájemně naslouchat, nevyskytují se projevy agrese. Pro děti předškolního věku jsou vytvořeny podmínky pro individuální, ale i skupinové činnosti s diferencovanou nabídkou náročnosti. Věkově heterogenní uspořádání tříd a podporující pedagogický styl učitelů přináší nadprůměrné výsledky nejvíce v kompetencích sociálních, personálních, činnostních i v kompetencích k učení a k řešení problémů.

Závěr

Výchova a vzdělávání člověka patří mezi nejtěžší úkoly, které byly svěřeny rodičům, pedagogům a vychovatelům. Je nezbytně nutné velmi dobře poznat hlavní podmínky a důsledky výchovy a vzdělávání, které budou rozvíjet každého jedince. Humanizující a provázející výchova je cestou k sebevýchově člověka a k jeho uplatnění ve společnosti.

V období předškolního věku bývají děti zařazovány do předškolních zařízení, v rámci kterých lze pozitivně působit na jejich další rozvoj. Diagnostika tohoto období je zaměřena na fyzickou, psychickou a sociální úroveň dítěte se zaměřením na jeho stupeň vychovanosti a vzdělanosti.

Diagnostika motorického vývoje se zaměřuje na analýzu a hodnocení jednotlivých pohybových aktivit s důrazem na správné držení těla, růst a tělesný vývoj. Je dobré sledovat dítě průběžně, zaznamenávat a srovnávat jeho výsledky s ostatními dětmi. Velmi důležitou oblastí je diagnostika jemné motoriky a senzomotorické koordinace. Do oblasti jemné motoriky řadíme kresbu a jiné techniky výtvarného projevu. Úroveň jemné motoriky má na konci předškolního věku významný vztah k nácvičku čtení a psaní.

Rozvoj rozumových schopností je v úzké součinnosti s vnímáním a verbální komunikací. Poznávací procesy jsou u dítěte tohoto věku vázány na emocionální prožitky. Ty, pokud jsou kladné, představují základní předpoklad nejen pro intelektový vývoj dítěte, ale i pro rozvíjení jeho zájmu o poznávání okolního světa.

Úkolem výchovy v předškolním věku v emoční a volní oblasti je vést dítě k dodržování základních pravidel společenského chování a jednoduchých morálních principů před nástupem do školy. Dítě touží být chváleno, dělat někomu radost, a to pozitivně motivuje k opakování žádoucích projevů. Dítě se tak postupně orientuje v tom, co je dobré a zlé.

U dítěte předškolního věku dochází k dynamickému rozvoji osobnosti, osamostatňuje se a stává se členem nové sociální skupiny. Předškolní věk v životě dítěte představuje období systematické přípravy na nástup povinné školní docházky. Pokud dítě vykazuje nedostatečnou školní zralost, nebude odolné vůči zátěži a nebude možno využít svých schopností a přizpůsobit se školnímu režimu. Je tedy na posouzení pedagogického psychologa nebo odborného lékaře zda je pro dítě vhodný odklad školní docházky.

Lze konstatovat, že pro zralé dítě je vhodnější zahájení školní docházky a pro nezralé dítě je vhodnější její odložení. Některé nezralé děti potřebují pouze čas na přirozené vyžrání, některým je třeba poskytnout podporu v rozvoji nevyzrálých nebo přímo oslabených oblastí. Na ní by se měla podílet jak rodina, tak MŠ například formou individuálního vzdělávacího programu, předškolní průpravy v MŠ, edukativně-stimulační skupiny pro dítě s rodičem na půdě pedagogicko-psychologické poradny, možná je i individuální speciálně-pedagogická péče v pedagogicko-psychologické poradně nebo speciálně-pedagogickém centru, jinou formou je přípravný ročník při ZŠ nebo ZŠ speciální.

Současná vzdělávací politika v České republice vychází z přesvědčení, že člověk se musí vzdělávat po celý život a že by měl mít zájem na svém vzdělávání a učení, které mu umožňuje lepší interakci se světem. Za důležitý prvopočátek tohoto dlouhodobého procesu je považováno předškolní vzdělávání a jako takovou dnes nachází významnou podporu státu.

Resumé

V první kapitole své bakalářské práce se zaměřuji na vývoj mateřských škol po roce 1989, jaké jsou typy mateřských škol, jejich úkoly a cíle vzdělávání. Změny vzdělávací politiky se promítají do tvorby státního programu vzdělávání a do přípravy rámcových vzdělávacích programů, které vymezily prostor pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Vzdělávací programy jsou zaměřeny na zvyšování kvality vzdělávání.

V druhé kapitole popisuji vývoj dítěte od prenatálního období do období dítěte předškolního věku po stránce tělesné, intelektové, citové a společenské. Jako odchylku ve vývoji jsem popsala poruchu řeči, neboť je to jeden z nejčastějších důvodů psychologického vyšetření u batolat a dětí předškolního věku. Řeč dělá z pouhého živého tvora lidské dítě. Je znamením normálního vývoje, umožňuje nám porozumět myšlení a cítění dítěte.

Třetí kapitola objasňuje pojem školní zralost, jaké jsou její znaky, jaký je nejpoužívanější test školní zralosti v ČR a za jakých okolností dítě dostane odklad povinné školní docházky. Poslední slovo, co se týče odkladu školní docházky dítěte, mají rodiče. Jestliže rodiče nedbají na doporučení odborníků o odkladu školní docházky jejich dítěte, může na to doplatit právě dítě, které je nevyzrálé a nepřipravené plnit školní povinnosti. Takovou zbytečnou a nepříjemnou zkušenost si dítě může nést do budoucího života, které negativně ovlivní jeho další vývoj.

Čtvrtá kapitola je praktická část, kde jsem prováděla výzkumné šetření v mateřské škole, které navštěvuje již 3. rokem moje dítě. Výzkumným prvkem pro mě byla heterogenní třída, kam dochází 25 dětí, a u 3 dětí jsem provedla kazuistiku. Měla jsem možnost nerušeně pozorovat děti v jejich přirozeném prostředí, sledovat, jak se vzájemně k sobě chovají, jaký mají vztah s učitelkami, na jaké úrovni je jejich sebeobslužnost, na které výchovné programy se těší či netěší, jak jsou motivovány ke hře, k práci a povinnostem.

Anotace

Touto bakalářskou prací na téma Úroveň připravenosti dětí předškolního věku chci poukázat na důležitost předškolního vzdělávání, které má být startem vzdělávání pro každého jedince v jeho vývoji. Podceňovat by se neměl odklad povinné školní docházky a mělo by se dbát na rady odborníků. O úspěšný vstup do další etapy vzdělávání by se měla snažit jak mateřská škola, tak i rodina dítěte.

Klíčová slova

Individuální vzdělávací program, mateřská škola, předškolní věk, rámcový vzdělávací program, školní zralost, vývoj dítěte.

Annotation

This bachelor thesis reviews the level of readiness of pre-school children and I would like to point out the importance of pre-school education as the start of education for every individual in his development. The postponement of the compulsory education should not be underestimated and the advices of experts should be respected. Successful entry into the next stage of education should be strived to nursery school as well as child's family.

Keywords

Individualized education, nursery school, pre-school age, general education program, child maturity, school development.

Seznam použité literatury

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Vyhláška č. 14/2004 Sb., o předškolním vzdělávání

Vyhláška č. 73/2005, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

BEČVÁŘOVÁ, Z. *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, 176 s. ISBN 978-80-7367-221-8

BENÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost*. 1. vyd. Brno: Press, 2010, 104 s. ISBN 978-80-251-2569-4

BIDDULPH, S. *Proč jsou šťastné děti šťastné*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000, 139 s. ISBN 80-7367-192-1

ČÁBALOVÁ, D. *Pedagogika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, 272 s. ISBN 978-80-247-2993-0

DYTRTOVÁ, R., KRHUTOVÁ, M. *Učitel*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009, 128 s. ISBN 978-80-247-2863-6

GARDOŠOVÁ, J., DUJKOVÁ, L. a kol. *Začít spolu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 160 s. ISBN 80-7178-815-5

KAPRÁLEK, K., BĚLECKÝ, Z. *Jak napsat a používat individuální vzdělávací program*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011, 168 s. ISBN 978-80-7367-824-1

LECHTA, V. a kol. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. Praha: Portál, 2003, 359 s. ISBN 80-7178-801-5

MATĚJČEK, Z. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005, 184 s. ISBN 80-247-0870-1

MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?* 6. vyd. Praha: Portál, 2007, 109 s. ISBN 978-80-7367-270-6

MATĚJČEK, Z. *Praxe dětského psychologického poradenství*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011, 344 s. ISBN 978-80-262-0000-0

PREKOPOVÁ, J. *Malý tyran*. 5. vyd. Praha: Portál, 2007, 156 s. ISBN 978-80-7367-271-3

PŘINOSILOVÁ, D. *Diagnostika ve speciální pedagogice*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007, 178 s. ISBN 978-80-7315-157-7

SEDLÁČKOVÁ, D. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009, 128 s. ISBN 978-80-247-2685-4

SVOBODOVÁ, E. a kol. *Vzdělávání v mateřské škole*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, 168 s. ISBN 978-80-7367-774-9

Děti a my, časopis pro rodiče s názorem. Ročník 41, Praha: Portál, 2012
ISSN 0323-1879

<http://vychovatelstvi-czv2008.wbs.cz/zvlastnosti/sk.zralost.obrtest.pdf>

<http://aplikace.msmt.cz/DOC/MJRVPPVdoVestnikupokorekture2.doc>

Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník pro ředitelku mateřské školy

Příloha č. 2 Dotazník pro dítě předškolního věku

Příloha č. 3 Osobní list dítěte určený k dlouhodobému pozorování

Příloha č. 4 Pracovní list k procvičování grafomotoriky

Příloha č. 5 Pracovní list k rozvíjení řeči

Příloha č. 6 Pracovní list k procvičování sluchového vnímání a paměti

Příloha č. 7 Pracovní list k procvičování zrakového vnímání a paměti

Příloha č. 8 Pracovní list k procvičování vnímání prostoru

Příloha č. 9 Pracovní list k procvičování vnímání času

Příloha č. 1 Dotazník pro ředitelku mateřské školy

DOTAZNÍK PRO ŘEDITELKU MATEŘSKÉ ŠKOLY	
Kolik dětí předškolního věku má MŠ pro tento rok?	
Odpověď:	
Kolik dětí dostalo odklad školní docházky?	
Odpověď:	
Jaké jsou důvody pro odklad?	
Odpověď:	

Osobní list dítěte

Jméno dítěte : datum narození.....

Nástup do MŠ:.....

Záznam se provádí opakovaně, podle toho, jak je u kterého dítěte zapotřebí, minimálně každým rokem, který dítě v mateřské škole stráví, maximálně třikrát do roka.

Hodnocení: **0 – není hodnoceno**

1 – dosud nezvládá, má vážnější problémy

2 – udělalo pokrok, zlepšuje se

3 – přetrvávají drobnější obtíže

4 – občas chybuje

5 – zvládá neustále dobře

Oblast biologická

- zachovává správné držení těla			
- hází a chytá míč, užívá různé náčiní			
- pohybuje se koordinovaně			
- správně dýchá			
- rozlišuje zvuky a tóny, rozlišuje tvary a další vlastnosti předmětů pomocí zraku i hmatu			
- zachází s tužkami, barvami, nůžkami, papírem			
- postará se o sebe a o své věci			
- udržuje pořádek			
- orientuje se v tělním schématu			
- chová se opatrně a bezpečně			
- ví, kde v případě potřeby hledat pomoc			
- používá běžné předměty, hračky a pomůcky odpovídajícím způsobem			

Oblast psychologická

Jazyk a řeč

- správně vyslovuje, mluví jasně zřetelně			
- dovede pojmenovat většinu věcí a dějů v okolí			
- vede rozhovor, ptá se, slovně reaguje			
- zachytí myšlenku příběhu a zopakuje ji ve správných větech			
- reprodukuje říkanky a písničky			
- chápe slovní vtíp a humor			
- rozlišuje začáteční a koncové slabiky a hlásky			
- chápe význam piktogramů a jiných obrazových značek			
- sleduje očima zleva doprava			

- pozná některá písmena a číslice			
- pozná napsané své jméno			

Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

- postřehne, co je nové či změněné			
- dokáže se soustředit na činnost a udržet pozornost			
- uvažuje a přemýšlí			
- chápe podstatné znaky a vlastnosti předmětů, jejich podobu či rozdíl			
- postupuje podle instrukcí a pokynů			
- porovnává, uspořádává a třídí předměty podle určitého pravidla (pozná více, stejně, méně, první, poslední apod.)			
- orientuje se v elementárním počtu do rozsahu první desítky			
- chápe prostorové pojmy (vpravo, vlevo, dole, nahoře, uprostřed, za, pod, nad, u, vedle, mezi apod.)			
- chápe elementární časové pojmy (teď, dnes, včera, zítra, ráno, večer, jaro, léto, podzim, zima, rok)			
- učí se nazpaměť krátké texty, úmyslně si pamatuje a vybavuje			
- je tvořivý a nápáditý			

Sebepečetí, city, vůle

- je samostatný			
- má svůj názor			
- aktivně se rozhoduje			
- ovládá se			
- umí souhlasit i odmítnout			
- uvědomuje si své silné i slabé stránky			
- vyrovnává se s neúspěchem			
- vyvine volné úsilí, soustředí se na činnost a její dokončení			
- respektuje daná pravidla v běžném chování při hrách			
- zorganizuje činnost i hru			
- projevuje radost, soucit, náklonnost			
- projevuje nadšení			

Oblast interpersonální

- přirozeně komunikuje s učitelkou			
- přirozeně komunikuje s dětmi			
- je ohleduplný, respektuje druhé, neprosazuje se na úkor jiného			
- neposmívá se druhým, neubližuje			
- vyjednává, problémy řeší dohodou			
- společně pracuje i společně si hraje			
- dělí se o hračky, pomůcky			
- ubližování a ponižování se bojí			

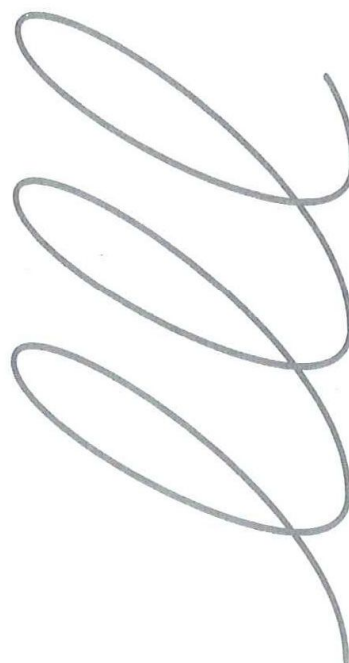
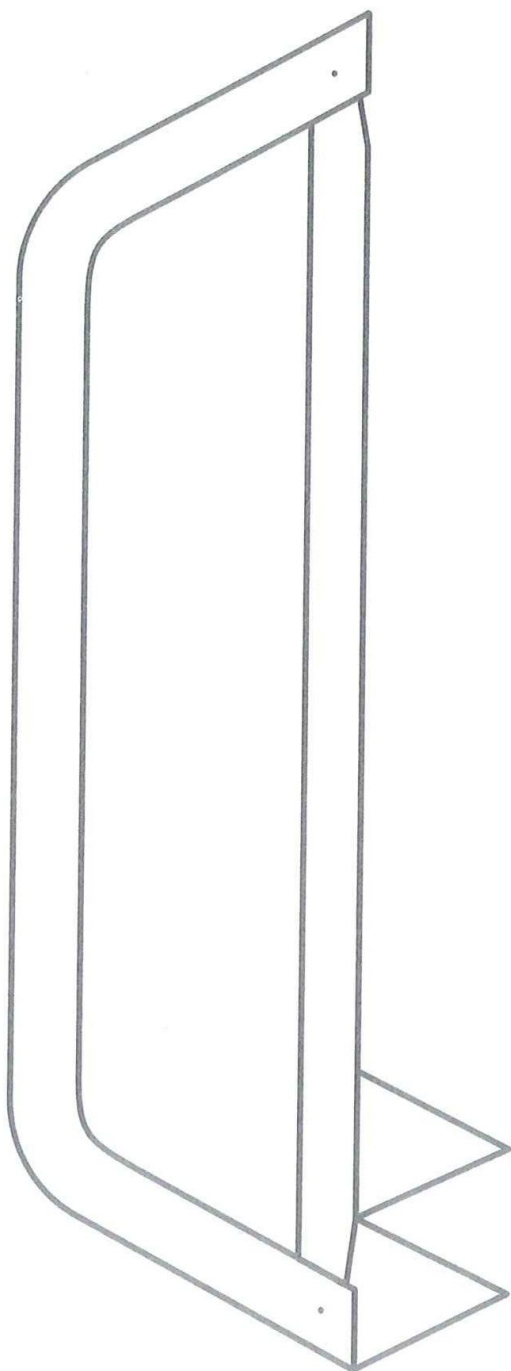
Oblast sociálně – kulturní

- zdraví známé děti i dospělé			
- poprosí, poděkuje, požádá o pomoc			
- vyslechne sdělení, neskáče do řeči			
- uposlechne pokyn			
- je aktivní a podnikavé			
- dodržuje pravidla skupiny			
- podřídí se rozhodnutí skupiny a přizpůsobí se společnému programu			
- spolupracuje			
- přijímá autoritu			
- vyjednává a domluví se na společném řešení			
- v zásadě ví co je dobře a co špatně (doma, v mateřské škole i na veřejnosti)			
- je zdvořilý			
- dodržuje herní pravidla, hraje a chová se spravedlivě a fěr			
- chová se šetrně k věcem			
- zachycuje skutečnosti ze svého okolí a vyjadřuje své představy (kreslí, používá barvy, modeluje, konstruuje, tvoří z papíru, tvoří a vyrábí z různých jiných materiálů a přírodnin aj.)			
- vyjadřuje se prostřednictvím hudebních a hudebně-pohybových činností (zpívá písně, zachází s jednoduchými hudebními nástroji, pohybuje se rytmicky podle hudby)			

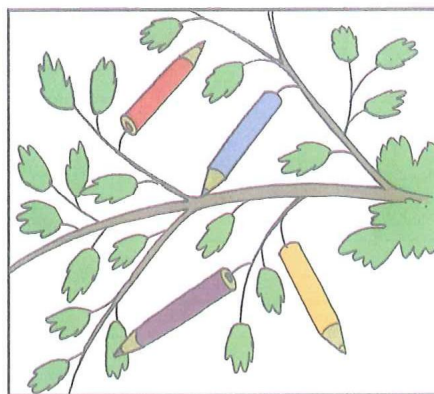
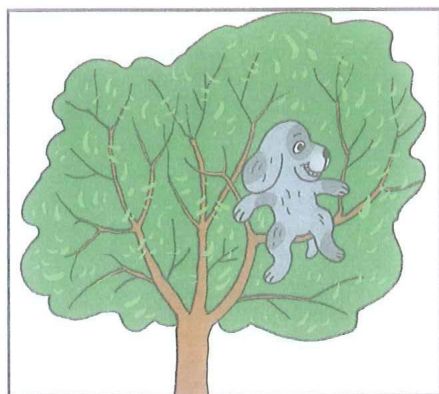
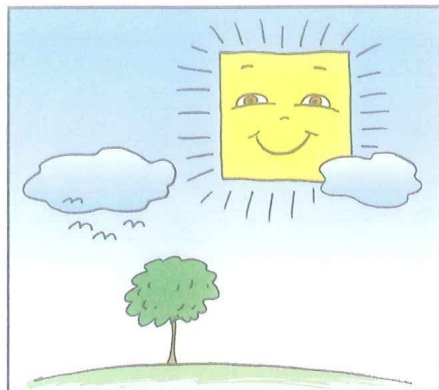
Oblast enviromentální

- orientuje se bezpečně doma			
- chová se přiměřeně a bezpečně doma i na veřejnosti (na ulici, na hřišti, v obchodě, u lékaře apod.)			
- uvědomuje si běžné nebezpečí, ví jak se nebezpečí vyhnout, jak se chránit, kam se v případě potřeby obrátit o pomoc			
- je zvědavý, má své zájmy a projevuje je			
- hovoří o tom, co jej zaujalo			
- všímá si změn a dění v nejbližším okolí			
- umí přijmout změnu a přizpůsobit se			
- chová se ohleduplně a šetrně k přírodě			

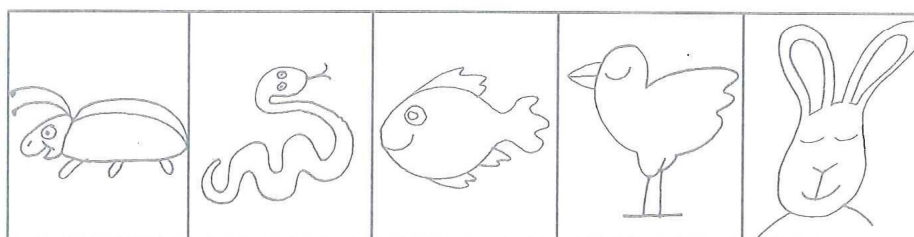
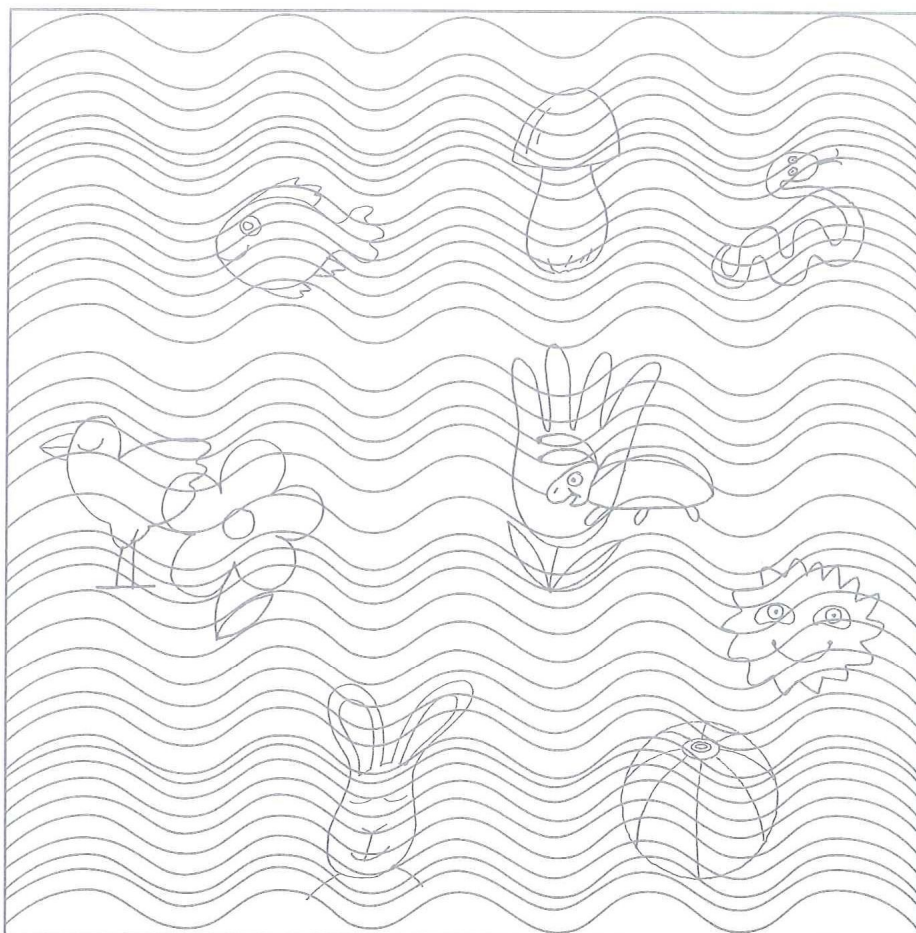
Příloha č. 4 Pracovní list k procvičování grafomotoriky

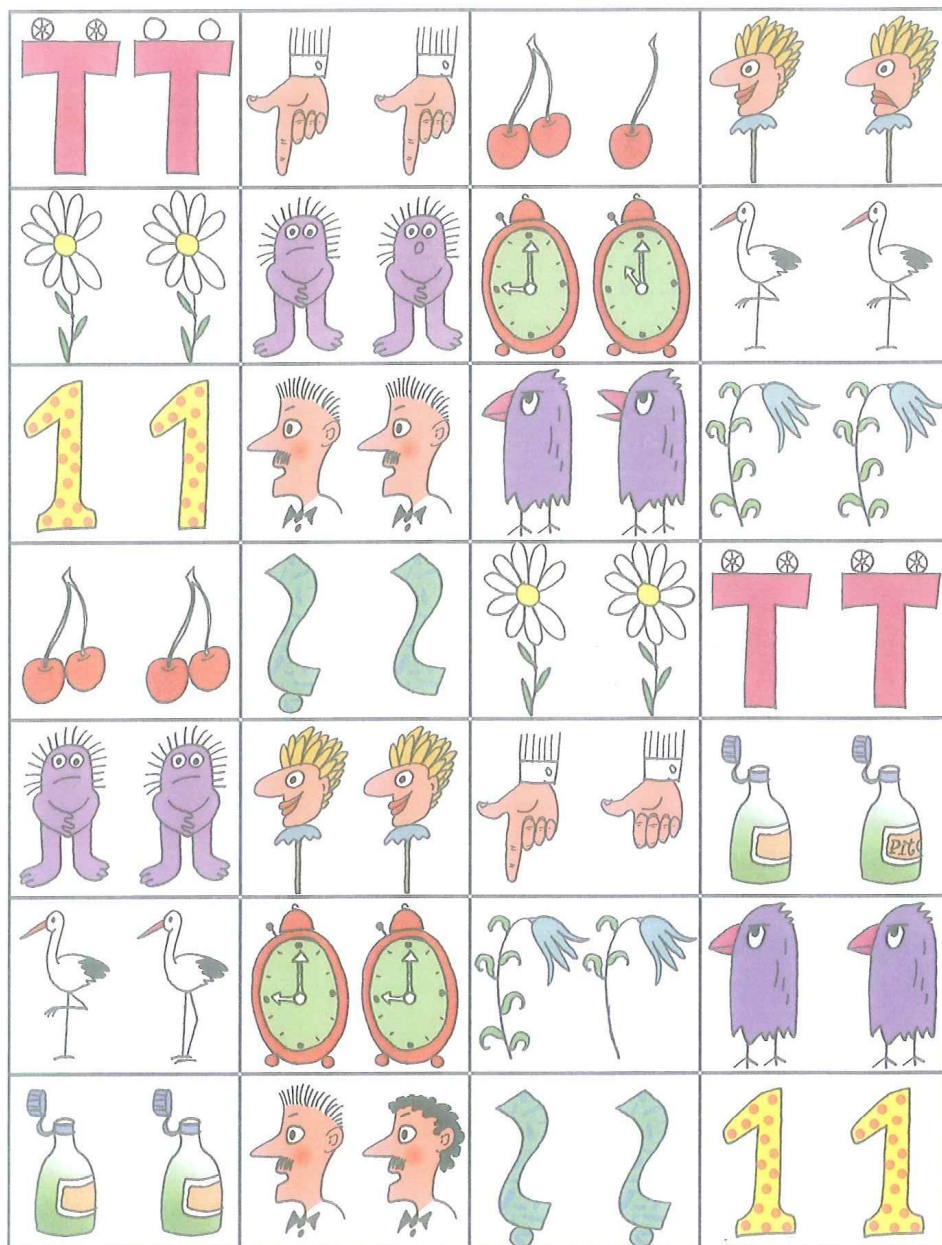
Příloha č. 5 Pracovní list k rozvíjení řeči: poznej a pojmenuj nesmysl na obrázku

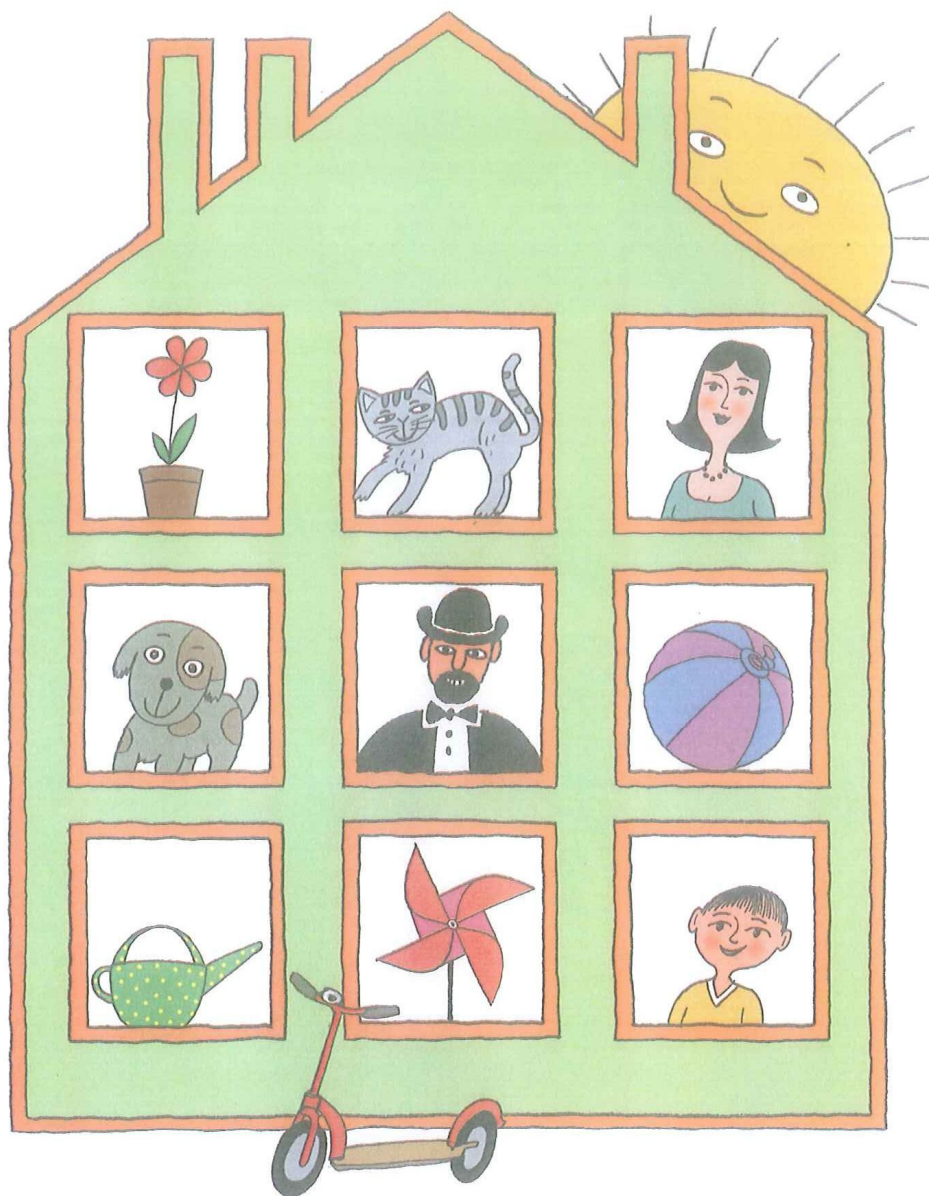
Příloha č. 6 Pracovní list k procvičování sluchového vnímání a paměti: vyhledej tvar na pozadí

Příloha č. 7 Pracovní list k procvičování zrakového vnímání a paměti: odliš shodné a neshodné dvojice lišící se detailem

Příloha č. 8 Pracovní list k procvičování vnímání prostoru: ukaž na prostorové pojmy
- nahoře, dole, vpravo, vlevo, vpředu, vzadu

Příloha č. 9 Pracovní list k procvičování vnímání času: jmenuj, co se stalo nejdříve, později, naposledy

